

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 1, March 2019, p. 287-308

Received	Reviewed	Published	Doi Number
02.02.2019	11.03.2019	25.03.2019	10.18298/ijlet.3246

The Examination of Parents' Views on the Concept of Horizontal Identity via Drama Method in the Context of Lifelong Learning

Ertan KORKMAZ¹ & Murtaza AYKAÇ² & Buket ASLANDAĞ³

ABSTRACT

The aim of the study was to determine how the creative drama activities affected the views of parents on the concept of horizontal identity. With respect to such an aim qualitative research design was used with a study group consisted of 12 teachers, 9 of whom were female and 3 of whom were male, and whose ages ranged from 30 to 63. The participants were purposively selected depending on their marital and parental status. In the process which had two steps, a data collection tool consisting 8 open-ended questions was used in semi-structured interviews. In the first step, without giving any information related to the horizontal identity the first six questions in data collection tool were asked to identify the present situations of the participants. In the second step, all the questions in the data collection tool including the 7th and 8th questions were asked to the participants at the end of the 21-hour-instructional period. Depending on the analysis of the collected data it was found out that the parents learned the concept of horizontal identity via the creative drama activities, and they started to understand the emotions and opinions of people discriminated from society.

Key Words: Lifelong learning, creative drama, horizontal identity, parents.

Hayat Boyu Öğrenme Bağlamında Yaratıcı Drama Yöntemiyle Yatay Kimlik Kavramına İlişkin Ebeveynlerin Görüşlerinin İncelenmesi

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, hayat boyu öğrenme bağlamında yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinliklerin yatay kimlik kavramı ile ilgili ebeveynlerin görüşlerinde nasıl bir değişme oluşturduğunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Çalışmanın grubunu 30 – 63 yaş arası 9 kadın 3 erkek olmak üzere toplam 12 öğretmenden oluşmuştur. Katılımcıların evli ve çocuk sahibi olma durumlarına göre amaçlı bir şekilde seçilmiştir. Çalışmada yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu veri toplama aracı kullanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış 8 açık uçlu sorudan oluşan soru formu kullanılmıştır. Veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada ebeveynlere yatay kavram ile ilgili herhangi bir bilgi verilmeden önce mevcut durumlarını belirlemek amacıyla veri toplama araçları bölümünde açıklanan (1-6 soru) soru formu uygulanmıştır. İkinci aşamada ise 21 saatlik öğretim süreci sonunda ebeveynlere 7 ve 8 sorularında bulunduğu aynı soru formu tekrar uygulanmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi ile ortaya çıkan bulgularda, ebeveynlerin yaratıcı drama etkinlikleri yoluyla yatay kimlik kavramını öğrendiklerini ve toplum içerisinde dâhil olamayan bireylerin duygu ve düşüncelerini anlamaya başladıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Hayat boyu öğrenme, yaratıcı drama, yatay kimlik, ebeveynler.

¹ Beden Eğitimi Öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, krkmzertan@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, murtazaaykac@gmail.com

³ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, buket.aslandag@gmail.com

1. Giriş

Hayat boyu öğrenme, toplumun tüm kesimlerinin yaşamları boyunca gereksinim duyabilecekleri eğitim olanaklarından sürekli yararlanabilmeleridir. Geçmişten günümüze çocuklarla gençlerin eğitimleri ile yetişkinlerin eğitimi arasındaki farklılaşmanın giderilmesi düşüncesi hayat boyu öğrenme felsefesiyle açıklanmaktadır (Bağcı, 2011). Hayat boyu öğrenme, insanların öğrenme ve öğrendiklerinin daha iyisini yapmaya yönelik gereksinimlerini gidermektir. Bireylerin yaşam serüvenleri içerisinde sürekli kendilerini geliştirmelerinin öneminin vurgulandığı hayat boyu öğrenme olgusu günümüz dünyasındaki ihtiyaçları karşılayan bir eğitim anlayışı kadar gelecekte de bireylerin ihtiyaç duyacağı bilgi birikimini her anlamda ve ortamda kazandırmayı amaçlamaktadır.

Doğada en gelişmiş varlık insan türü olmasına rağmen bu türe ait pek çok özellik birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın nedenleri ise birçok bilim dalı tarafından aydınlığa kavuşması açısından her zaman bir araştırma konusu olarak gündeme gelmiştir. Bireysel farklılıklar her ne kadar fiziksel farklılıklar olarak ilk etapta düşünülse de bireylerin kendi aralarında zihinsel, psikolojik ve toplumsal olarak da farklılaştığını unutmamak gerekir (Kuzgun, 2004).

Evrenin bir bütün olduğu, bu bütün içinde yer alan her birimin, her olayın, kendine özgü, benzersiz bir yerinin bulunduğu (Cüceloğlu, 1999) yaklaşımına karşın, toplum, genel olarak, kendinden farklı olanı kabul etmekten ziyade, onu kendisine dönüştürme ve kendisi gibi inşa etme eğilimindedir. Bu tutum toplum için kolay ve sorunsuz bir alışkanlık haline almıştır. Söz konusu alışkanlıklar zamanla daha da güçlenerek tabulara dönüşmüştür. Zamanın büyütüp güçlendirdiği tabular, farklılıkların yaşam alanını iyice daraltarak yok etme noktasında güçlenmeye devam etmektedir. Bu nedenle, daralan yaşam alanını genişletme çabası gereksinim haline almıştır. Bu gereksinimi giderme çabası içindeyken ortaya çıkabilecek çeşitli sorunları önceden kestirebilmek ve alternatif planlar geliştirmek de ayrıca önemlidir. Çözümsel sürecin tekdüze bir şekilde ilerlemesi riskine karşılık, yaratıcı dramının zengin ve derin dünyasının işe koşulmasının son derece yararlı olacağı düşünülmektedir.

Toplumun, önceden hazırlanmış, ezberlenmiş ve istenen bir cevabı olan sorularına farklı cevaplar üretme çabası içinde olan çocukların yaşadıkları zorluklar artık saklanamayacak, göz ardı edilemeyecek, ötelenemeyecek bir hal almıştır. Zamanın üretici ve sıra dışı olanı anlamaya çalışan ruhuna karşın, toplum genel olarak, bu anlamda olumsuz bir direnç göstermektedir. Standardın dışında olanı hastalıklı, sorunlu, eksik ve daha birçok olumsuz sıfatla niteleyerek bastırma veya yok etme eğiliminde olan toplum, bu yolla kendi ilerlemesini de engellemekte, sosyal anlamda gereksiz enerji tüketimine neden olmaktadır.

Birey olma yolunda ilerleyen çocukların çeşitli kimlik bunalımları oluşmakta, toplumda yer edinmekte zorluk yaşamaktadırlar. Bu durum bazen toplumdaki soyutlanmakta çoğu zaman da topluma farklı bir kimlikle karışarak devam etmektedir; çünkü yalnızlık insanlar için genel olarak zor bir durumdur. İnsanlar çoğunlukla, yalnız kalmak yerine kabul gören bir kimlikle topluma karışmayı tercih ederler. Toplumsal rol dağılımı bu yönde arttıkça gerçeğin dışında seyreden sorunlu bir sosyal yaşam, güçlenerek alanını arttırmaya devam edecektir.

Bir bebeğin doğumu, aile yaşamında en karmaşık ve duygu yüklü olaylardan biridir. Aile için normal bir çocuğun doğumu bile aileye birçok yenilik ve uyum gerektiren yeni koşullar yaratmaktadır. Doğan çocuğun "farklı" olması ise ailede büyük bir hayal kırıklığı olarak algılanabilmekte ve aile

yaşantısında alışılmış durumların bozulmasına neden olmakta, aile üyelerinin yaşamlarını, duygularını ve davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Akmeşe, Mutlu ve Gürel, 2007).

Ailelerin bu aşamada, “probleme” çözüm bulma çabaları işleri daha da zor bir duruma getirebilir. Solomon (Akt. Börekçi, 2016) bir röportaj da ailelerin bu konuda tek yönlü çözüm yaratma ve farklı bir yol bulmaya uzak durmalarını şu cümlelerle açıklar:

En yaygın hata, farklılıkları tıbbi olarak iyileştirmeye çalışmak. Evet, elbette çocuğunuz cüce olarak doğmuşsa, omurga sıkışması problemi vaktinde yapılan bir ameliyatla tedavi edilebilir. Öte yandan şizofreni öyle değil. Cücelerin tek sorunu uzun insanlar için yaratılmış bir düzenle başa çıkmakken, şizofrenilere karşı inanılmaz önyargılı davranılıyor. Sıra dışı çocuğu olan aileler, umutsuzca onları kendilerine benzetmeye çalışmak yerine, değişmeyi göze almalı. Sıra dışı bir çocukla geçirilecek bir hayatın eksik ya da trajik olacağı önyargısı da var toplumda. Farklı bir hayat olacağı açık ama mutlu günler de yaşayacaklar.

Bu denli büyük fakat mümkün olduğunca gün yüzüne çıkarılmak istenmeyen bir sorunun irdelenmesi ve daha net tartışmaya açılması noktasında uzun ve yoğun çalışmalar sonucu Andrew Solomon tarafından üretilen “Armut Dibine Düşmeyince” adlı eser son derece önemli saptamalar ve hikâyeleri içermektedir. Yazar, bireysel farklılık sorununa farklı bir açıdan, anne-babaların kendilerine benzemeyen çocuklarına verdikleri tepkiden yola çıkarak toplumsal tepki düzeyini, sorunun kaynağını, çözüm yollarını çeşitli boyutlarıyla incelemiştir. Bunu yaparken geliştirdiği kavram oldukça açıklayıcıdır: “**Yatay Kimlik**” yani, ailenin geçmişten gelen, beklenen dikey kimliğinin aksine farklı bir yaşam alanına ve/veya isteğine seyreden kimliklerdir.

Söz konusu “Yatay Kimlikler” doğuştan gelen özelliklerle şekillenebildiği gibi çevresel etkenlerle oluşabilir. Yine bu kimlikler, toplumca engel, hastalık ve benzer başka bir olumsuzlama şeklinde kabul görebildiği gibi pozitif bir sıra dışılıkta da gerçekleşebilir. Örneğin; birey, cüce olabileceği gibi, otistik de olabilir; sağır olabileceği gibi üstün zekâlı da olabilir. Bu onun yatay, yani toplumsal kabullerin dışında kalan, sahip olduğu kimliğidir.

Solomon (2016) bu durumun, yaşam alanı açılması, kabullenilmesi gereken bir kimlik olduğunu savunur. Yatay kimlik sahiplerinin yaşam içinde kimlikleriyle var olabilmeleri gerektiğini, bunun çok daha sağlıklı olacağını çeşitli anlatım yöntemleriyle belirtir. Bu sonuca okuru ulaştırma ve/veya okuru kendine destekçi kılma noktasında da oldukça farklı ve vurucu hikâyeleri bilimsel verilerle destekleyerek kullanmıştır. Solomon’un farklılıkları ya da “Yatay Kimlikleri” yoğun bir bilimsel süreç içinde ve geniş istatistiki tanımlamalarla anlatması Nobelli Bilim Adamı Eric Kandel tarafından da (Solomon, 2016) “*Andrew Solomon bize, toplumumuzdaki kimlik gruplarına ilişkin eşsiz bir eğitsel deneyim, kaovayış, empati ve akıl dolu bir deneyim sunuyor. Armut Dibine Düşmeyince’yi okumak zihin açıcı bir deneyim.*” sözleriyle desteklenir. Nihayetinde yüzyıllardır şekil ve şiddet değiştirerek devam eden bir süreci açıklama ve çözümleme çabası içinde seyreden kitabın bilimsel verileri yoğun olarak kullanması yazarın amacını gerçekçi kılma ihtimalini ve iddiasını güçlendiriyor.

Toplumun normal algısının anormal durumlara yol açabileceği farklılıkları kendi dünyasına hapsedip yıkım yaratabileceği gerçeği Solomon’un çalışmasında farklı şekilde defalarca tekrarlanıyor. Aslında kimsenin istenilen birey olmadığı, herkesin istenmeyen ve kabullenilemeyecek taraflarının olduğunu yine bir röportajda şöyle belirtiyor (Börekçi, 2016). Kimse tam olarak istediği çocuğa sahip olamıyor. Çocuklarımız her zaman bizden farklı olacaklar. Onların kişiliklerini ve bizim kafamızdaki resme

uymadıklarını kabul etmemiz kolay olmayabilir. Neticede herkesin normal algısı kendine göre ve bir insan için normal olan başka biri için sapkınlık olabilir. Ebeveyn olarak bize düşen, çocuklarımızın bizden farklı birer yetişkin olacağına baştan kabullenmektir.

Tüm çalışması boyunca farklılıkların kabulünün gerekliliğini ifade etmeye çalışan Solomon, (Solomon, 2016) çok farklı kimlik durumlarını ve hikâyeleri ortak bir havuzda ortak noktalar bularak etkili kılmaya çalışıyor. Bu çeşitlilik, farklılıkların ve hikâyelerin çağrışımsal bir zenginlik yaratarak okuyucu da etki yaratmasını ve kendi bulunduğu noktaya okuyucunun da gelmesini umuyor.

Solomon tarafından, bu kadar ciddi biçimde ele alınan bu büyük sorunun, öğrenme öğretme açısından önemli bir yöntem olan yaratıcı drama ile daha farklı bir boyut kazanacağı düşüncesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Aslında çok daha fazla olan yatay kimliklere, tıpkı Solomon'un yaptığı gibi, sadece on tanesine bu çalışma içinde yer verilmiştir. Bunlar: Sağırılar, Cüceler, Down Sendromlular, Otizmliler, Şizofrenler, Engelliler, Harika Çocuklar, Tecavüz Mağdurları, Suça Yatkinlar, Trans-Cinsiyetler şeklinde kitapta yer bulmuştur.

Solomon'un tasnif ettiği gibi, yatay kimlik meselesi sadece toplumsal anlamda öngörülen "engellilik" türlerinden değil çok daha farklı durumların neden olduğu bir sonuçtur. Toplumsal açıdan hiç de öyle olmayacağı düşünülen "Harika Çocuklar" da aslında yatay bir kimlik oluşturmaktadır. Toplumun ve ailenin dikeyini, rutinini bozan herhangi bir şekilde sıra dışı bir yaşam edinen her birey yatay kimlik sahibidir aslında. Solomon (Solomon, 2016) bu durumu şu cümlelerle ifade eder: *Yeteneklilik ve engellilik yalnızlaştırıcı, gizemli ve ürkütücü olma açısından şaşırtıcı bir benzerlik taşır.* Buradan yola çıkarak, hiçbir bireyin herhangi bir yatay kimliğe sahip olmayı istemeyeceği görüşüne de varılabilir; çünkü yalnızlığa itilmek insanların genellikle sevdikleri bir durum değildir.

Değişen zaman ve farklı koşullar içinde hal ve etki değiştirerek var olmaya devam eden yatay kimliklerin geçirdiği evrim incelenmeye ve aktarılmaya değer bir başka boyut olarak kitapta yer edinir. Örneğin cüceliğe yönelik oluşturulan, çok eski zamanlardan bu yana toplum tarafından sürekli değişen ama hastalıklı olmaktan kurtulamayan bakış açısının bu çalışma dâhilinde yer bulması olumlu bir değişim için küçük de olsa bir katkı sağlayabilir; çünkü drama da ki öğrenme bir tür yeniden yapılanmadır. Öğrenilen bilgilerin yeni bir bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Drama da kazanılmış kavramların irdelenmesi ve bu kavramlara yeni anlamlar yüklenmesi söz konusudur (Adıgüzel, 2018). Yani drama kişinin çok yönlü bir şekilde yeni bir tanıma ve tanıtmaya süreci içine girmesini sağlayabilir.

Sihirli bir yöntem olarak nitelendirilen drama ile insanlar kendilerini daha iyi tanıyabilmekte, yeteneklerini ortaya çıkarabilmektedirler. Drama da temel amaçlar arasında katılımcının kendini diğer bireylerin yerine koyması, böylece de kendisini ve çevresini daha iyi bir şekilde tanıyabilmesi, anlayabilmesi yer almaktadır. Drama çalışmaları ile demokratik davranışlarda bulunan, konular arasında bağlantı kurabilen, bağımsız düşünebilen, hoşgörülü, yaratıcı bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır (Güneysu, 1999; Öztürk, 1999; Sağlam, 1997).

Bu çalışma ile farklılıklar arası hoşgörü oluşturma ve "ötekilere" karşı oluşturulan olumsuz anlayışı yıkmaya katkı sunmaya çalışmaktadır. Örneğin; yaratıcı drama ile otizmin pek bilinmeyen taraflarını vurgulamak, suça yatkin çocukları anlatmak faydalı olabilir düşüncesiyle böyle bir çalışma ortaya konulmuştur. Bu yolla, toplumsal algının kırılmasına ve dönüşmesine katkı sağlamak için bu

tip bir çalışmanın, en geçerli ve etkili haliyle, oluşturulmasına çalışılmıştır. Şöyle ki; yaratıcı drama önemli bir öğrenme yolu olduğu gibi, insanın bireysel ve toplumsal sorunlar üzerinde düşünmesine yardım etmenin de bir yoludur. Drama aracılığıyla olaylar ve durumlar arasındaki bağlantılar kolayca öğrenilebilir (Üstündağ, 2002).

“Yatay Kimliğe” sahip çocukları olan ebeveynlerin yaşadıkları sorunlar kitabın merkezinden uzaklaşmadan kitapta yoğun ve çok yönlü olarak yer bulmaktadır; zaten kitap, önemli oranda, ebeveynlerin hikayeleri üzerinden şekillenmiştir; bu doğrultuda bu çalışma, bu hikayelerin önemli karakterleri olan ebeveynlerin yaşamlarıyla empati kurabilme noktasında istek uyandırma amacı da taşımaktadır; çünkü yatay kimlik sahibi bir çocuğa sahip olduktan sonra genel olarak hiçbir şeyin artık eskisi gibi olamayacağı aşikardır. Ebeveynlerin artık başka bir yaşamın sahibi olmaları kaçınılmazdır. Yaşanılan ağır süreçler içinde çocuklarını koruma ve hayata katmaya çalışırken kendi atlattıkları psikolojik ve sosyal zorluklar ayrı bir atölye konusunu oluşturmaktadır.

“Armut Dibine Düşmeyince” isimli kitabın rehberliğinde ortaya çıkarılan bu çalışma, bir anlamda yalnızlaşmaya/yalnızlaştırılmaya karşı sağlıklı bir anlayış gelişmesine katkı sağlamayı amaç edinmektedir. Yatay kimliklerin yalnızlaşma sebebi olmaması çalışmada yer alan katılımcılarda oluşturulması amaçlanan farkındalıkların en önemlisi olacaktır. Şöyle ki yatay kimliklerin hiçbiri kaybolmayacak ve dünya üzerinden silinmeyeceklerdir. İnsan yaşamı devam ettiği sürece yatay kimlikler de dönüşerek ve başkalaşarak karşımıza çıkmaya devam edeceklerdir. Farklılıkları yok etmek Dünya'nın ruhuna aykırılık teşkil etmektedir. Dünya, var oluşundan bu yana çeşitlilik üzerine kendini devam ettiren bir yaşam alanıdır. İnsanda standardı yakalamak çok uzun vadede bilimsel olarak pek mümkün olmayacak bir durum olarak gösterilmektedir. Uzun vadede standart, insanın üreteceği makinelere ve bu makinelerin ortaya çıkardığı iş ve ürünlere özgü bir durum olarak yerini koruyacaktır. Bu gerçeğin de kabulünü esas alarak yaşama uyum sağlamak/sağlatmak insanı bir vasıf olarak bireylerde yer edinmesi gereken bir özelliktir. Bu sayede; yadırgama, yaşam alanı tanımama, reddetme gibi olumlu kabul edilemeyecek tutumları en az seviyeye indirmek mümkün olacaktır. Tahammülün, kabulün, empatinin ve değer verişin yeterli seviyeye ulaştığı bir yaşam tarzının, sağlıklı iletişimin ve kaliteli bir sosyo-psikolojik ortamın oluşmasına katkısı önemli olacaktır.

Bu çalışma aslında bir sıradanlığa karşı duruş geliştirebilme noktasında katkı sağlamak için yapılmıştır. “Normalin dışında” özellikler gösteren çocukların birey olma/olamama süreçlerinde yaşadıkları/onlara yaşatılan çeşitli kötü hikâyelerin sonlanmasına destek olma amacı taşımaktadır. Toplum ve ailenin beklentisini karşılayan ve onlarca da normal karşılanan dikey kimliklerin aksine, bireyin kendi gerçeğine dönük olarak şekillenen yatay kimliklerin bireyin toplumsal kabulü sürecinde yaratıcı drama dan azami ölçüde destek görmesini amaçlayan bir düşünce ile hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, hayat boyu öğrenme bağlamında yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinliklerin yatay kimlik kavramı ile ilgili ebeveynlerin görüşlerinde nasıl bir değişme oluşturduğunu ortaya koymaktır.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Yaratıcı drama yöntemi ile ebeveynlerin yatay kimlikler ve bireysel farklılıklara ilişkin görüşlerini belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmalar verilerin tekrar tekrar okunarak benzerlik ve farklılıklarına göre kod ve kategorilere ayrılarak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar (Merriam, 1998; Çepni, 2012; Karasar, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın grubunu 30 – 63 yaş arası 9 kadın 3 erkek olmak üzere toplam 12 öğretmenden oluşmuştur. Katılımcıların evli ve çocuk sahibi olma durumlarına göre amaçlı bir şekilde seçilmiştir. Çalışma grubunun özellikleri tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Özellikleri

	Cinsiyet		Mesleki Kıdemi			Okuttuğu Yaş Grubu	
	Erkek	Kadın	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11 yıl ve üzeri	4-6 Yaş	11-14 Yaş
f	3	9	2	2	8	2	10
%	25	75	17	17	66	17	83

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışmaya % 75’i (9) kadın, % 25’i (3) erkek olmak üzere toplam 12 öğretmen katılmıştır. Öğretmenlerin; % 17’si (2) 1-5 yıl arası, %17’si (2) 6-10 yıl arası, % 66’sı (8) 11 yıl ve üzeri kıdeme sahiptir. Yine bu öğretmenlerin % 17’si (2) 4-6 yaş grubu öğrencilere ilişkin eğitim-öğretim faaliyeti yürütürken, % 83’ü (10) ise 11-14 yaş grubu öğrencilere eğitim vermektedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmada yarı yapılandırılmış açık uçlu soru formu veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanmış 8 açık uçlu sorudan oluşan soru formu kullanılmıştır. Açık uçlu yapılandırılmış sorular, ebeveynlere verdikleri yanıtların nedenlerini de ifade etme imkânı vermekte ve onların bu kavramlarla ilgili düşünme durumlarını yansıtmaktadır (Gronlund ve Linn, 1990). Soru formu hazırlanırken öncelikle araştırma konusu ile ilgili alan yazın detaylı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılar tarafından yatay kimlik kavramı, günlük hayatta insanların sahip oldukları özelliklerine göre ne tür kimliklere sahip olabileceği ve yatay kimlik kavramları üzerine yaratıcı drama yöntemi ile çalışmak sizde hangi duyguları hissettirdiğine yönelik 12 açık uçlu soru hazırlanmıştır. Hazırlanan bu sorular araştırmanın amacı doğrultusunda incelemeleri için iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanan sorulardan bazılarının birbirine benzediği ve aynı amaca hizmet ettiği gerekçesiyle 4 tanesi formdan çıkartılarak son hali verilmiştir. 7 ve 8 sorular uygulanan yöntemle ilişkin olduğu için yapılan uygulamalardan sonra yanıtları alınmıştır. Soru formunda son hali verilen açık uçlu sorular aşağıda sunulmuştur:

1. Yatay Kimlik" kavramının neyi ifade ettiğini biliyor musunuz? Açıklayınız.
2. Günlük hayatta insanlar sahip oldukları özelliklerine göre ne tür kimliklere sahip olabilir? Açıklayınız.
3. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin içsel yaşantılarına ilişkin bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
4. Bazı bireysel farklılıkların toplumsal kabule ilişkin zorluklar yaşattığını düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
5. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları zorluklar hakkında yeterli bilginiz olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
6. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylere yeterince hoşgörülü davrandığınızı düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
7. Yaratıcı drama ile hazırlanan etkinlikler ile yatay kimlik kavramlarını öğrenmenize katkısı nedir? Açıklayınız.
8. Yaratıcı drama ile hazırlanan etkinlikler ile yatay kimlik kavramlarını öğrenme sürecinde hangi duyguları hissettiniz?

Bu araştırmada veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada ebeveynlere yatay kavram ile ilgili herhangi bir bilgi verilmeden önce mevcut durumlarını belirlemek amacıyla veri toplama araçları bölümünde açıklanan (1-6 soru) soru formu uygulanmıştır. İkinci aşamada ise 21 saatlik öğretim süreci sonunda ebeveynlere 7 ve 8 sorularında bulunduğu aynı soru formu tekrar uygulanmıştır.

Soru formu uygulandıktan sonra her bir ebeveynin kâğıdına bir numara verilmiştir. Örneğin K1" 1 numaralı ebeveyni temsil etmektedir. Elde edilen verilerin güvenilir bir şekilde analiz edilebilmesi için seçilen 12 ebeveynin soru formundaki sorulara verdikleri cevaplar iki alan uzmanı tarafından bağımsız bir şekilde cevapların benzerlik ve farklılıklarına göre kategorik olarak sınıflandırılarak analiz edilmiştir (Merriam, 1998; Yin, 1994). Araştırmacıların bağımsız bir şekilde yaptıkları kodlamaların uyum derecesi "Güvenirlilik=(Uyuşan kategorilerin sayısı) (Uyuşan ve uyuşmayan kategorilerin toplam sayısı)" formülü ile hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994; akt., Köğce, 2017). Hesaplama sonucunda uyum yüzdesi 0,85 olarak hesaplanmıştır. İki farklı kodlayıcı arasındaki tutarlılığın 0,70 ve üzerinde olmasını güvenirlilik için yeterli bir değer olduğunu ifade etmektedirler. Buna göre kodlayıcılar arası tutarlılığın güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

İşlem Basamakları

Araştırmanın başlangıç aşamasında uygulamaya başlamadan önce katılımcılara yaratıcı drama ve program hakkında bilgi verilmiş, yapılan çalışmalara ilişkin ebeveynlerden beklenenler açıklanmıştır. Araştırmanın uygulama süreci üçer saatlik yedi oturum şeklinde olmak üzere 21 saat sürmüştür. Uygulamalar, Gölcükler Adnan Olcay Ortaokulu bünyesinde bulunan derslikte gerçekleştirilmiştir. Oturumlar yatay kimlik konularında planlanmıştır. Birinci ve ikinci oturumda grup üyelerinin birbirini tanıması, iletişim kurması, uyum sağlaması ve güven duymasının önemine yönelik etkinlikler yapılmıştır. Üçüncü oturumda Andre Solomon'un yaşamı, dördüncü oturumda, yatay kimlik kavramı, beşinci oturumda yatay kimlik sahibi bireylerin yaşadığı zorluklar, altıncı oturumda, yatay kimlikli bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları sorunlar, yedinci oturumda da yatay kimliklerin zaman içinde yaşadığı farklılaşmaya ilişkin konularda gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

Bu bölümde, hayat boyu öğrenme bağlamında yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinlikler ve yatay kimlik kavramı ile yarı yapılandırılmış açık uçlu sorulara ebeveynlerin verdikleri yanıtlardan elde edilen verilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Birinci Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın birinci sorusu “Yatay Kimlik” kavramının neyi ifade ettiğini biliyor musunuz? Açıklayınız?” biçiminde oluşturulmuştur. Ebeveynlerin yatay kimlik kavramını bilme durumları tablo 2’de verilmiştir:

Tablo 2. Yatay kimlik kavramını bilme durumları

	Bilmiyorum	Kısmen Biliyorum	Biliyorum
	f	f	f
Uygulama Öncesi	9	2	1
Uygulama sonrası	0	0	12
Örnek Görüşler			
Uygulama Öncesi	Bilmiyorum		
	Kısmen Biliyorum	K1: Bireysel farklılıklara ilişkin bir kavram diye biliyorum.	
	Biliyorum	K8: İnsanlar arası farkları anlatan bir yaklaşım diye düşünüyorum	
Uygulama sonrası	Bilmiyorum	K7: Çok çeşitli, farklı kişisel kimliklerin tanımlanma şeklidir.	
	Kısmen Biliyorum		
	Biliyorum	K1: Kişilerin toplumsal normlardan farklı bir kimliğe sahip olma durumları olarak söylenebilir. K6: Herhangi bir açıdan, standartın dışında olan tüm kişiler için kullanılan kavram. K9: Beklenenden farklı özellikler gösteren bireylere yönelik kullanılan bir kavramdır.	

Tablo 2’ye göre, yatay kimlik kavramına ilişkin görüşler incelendiğinde, uygulama öncesinde 9 ebeveynin yatay kimlik kavramına ilişkin hiçbir bilgiye sahip değilken 2 ebeveynin kısmen, sadece 1 ebeveynin ise yatay kimlik kavramını bildiği görülmektedir. Uygulama sonrasındaki görüşlere bakıldığında 12 ebeveynin de yatay kimlik kavramına ilişkin bilgiler edindikleri ortaya çıkmıştır. Yatay kimlik kavramını uygulama öncesinde “*Bireysel farklılıklara ilişkin bir kavram ...*” şeklinde kısmen tanımlayan K1 katılımcısı uygulama sonrasında “*Kişilerin toplumsal normlardan farklı bir kimliğe sahip olma durumları*” olarak doğru bir biçimde tanımlamıştır.

Araştırmanın İkinci Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın ikinci sorusu “Günlük hayatta insanlar sahip oldukları özelliklerine göre ne tür kimliklere sahip olabilir? Açıklayınız.” Biçiminde oluşturulmuştur. Günlük hayatta insanların sahip oldukları özelliklerine göre kimlik durumları Tablo 3’de verilmiştir:

Tablo 3. Günlük hayatta insanların sahip oldukları özelliklerine göre kimlik durumları

	Bilmiyorum	Kısmen Biliyorum	Biliyorum
	f	f	f
Uygulama Öncesi	11	1	0
Uygulama sonrası	0	0	12
Örnek Görüşler			
	Bilmiyorum		
Uygulama Öncesi	Kısmen	K3: Fiziksel engeli ve psikolojik farklılıkları olanlar diye düşünüyorum.	
	Biliyorum		
	Biliyorum		
	Bilmiyorum		
Uygulama sonrası	Kısmen		
	Biliyorum	K3: Drama ile yapılan etkinlikler içerisinde o kadar çok karşılaştık ki hepsini söyleyebilirim. Sağır, Cüceler, Down Sendromlular, Otizmliler, Şizofrenler, Engelliler, Harika Çocuklar, Tecavüz Mağdurları, Suça Yatkınlar, Trans-Cinsiyetler	
	Biliyorum	K:9 Hepsini rahatlıkla ifade edebilirim. Ama bir cümle olarak şöyle söylesem daha doğru olur. Farklı bir yaşam alanına veya isteğine göre seyreden kimliklerdir.	

Tablo 3’e göre, günlük hayatta insanların sahip oldukları özelliklerine göre kimlik durumlarına ilişkin ebeveynlerin yanıtları incelendiğinde, uygulama öncesinde neredeyse tamamı (f:11) bilmiyorum yanıtını vermiştir. Ebeveynlerden sadece birisi (f:1) kısmen biliyorum diye ifade etmiştir. Ancak o da eksik olarak söylemiştir. Uygulama sonrasında ebeveynlerin tamamı (f:12) Solomon’un Armut Dibine Düşmeyince kitabında geçen yatay kimlikleri doğru olarak ifade etmiştir. Günlük hayatta insanların ne tür kimliklere sahip olduğunu uygulama öncesinde “Fiziksel engeli ve psikolojik farklılıkları olanlar ...” şeklinde kısmen tanımlayan K3 katılımcısı uygulama sonrasında “Drama ile yapılan etkinliklerde hem oyun oynarken hem de doğaçlama yaparken o kadar çok karşılaştık ki hepsini söyleyebilirim. Sağır, Cüceler, Down Sendromlular, Otizmliler, Şizofrenler, Engelliler, Harika Çocuklar, Tecavüz Mağdurları, Suça Yatkınlar, Trans-Cinsiyetler...” olarak tamamını doğru olarak ifade etmiştir.

Araştırmanın Üçüncü Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın üçüncü sorusu “Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin içsel yaşantılarına ilişkin bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.” Biçiminde oluşturulmuştur. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin içsel yaşantılarına ilişkin ebeveynlerin düşünceleri Tablo 4’de verilmiştir:

Tablo 4. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin içsel yaşantılarına ilişkin ebeveynlerin düşünceleri

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Uygulama Öncesi	3	25	9	75
Uygulama sonrası	7	58,3	5	41,7
Örnek Görüşler				
Uygulama Öncesi	Evet	K6: Evet. Zaman zaman kendimi onların yerine koymaya çalışırım. K9: Zor bir hayatı devam ettiriyorlar. Topluma normal bir şekilde karışmaları zor.		
	Hayır	K5: Onların içsel yaşantılarını ve duygularını anlamanın zor olduğunu düşünüyorum. Ne yazık ki onları yeterince önemsemediğimizi düşünüyorum. K7:Yeterli olduğunu düşünmüyorum.		
Uygulama Sonrası	Evet	K5: Evet. Atölyeler sayesinde onların duygu ve düşüncelerini anlama noktasında çok önemli ilerleme kaydettim. K9: En gelişmiş toplumlarda bile farklı olmak zor.		
	Hayır	K7:Bilgi sahibi olsam da tam olarak yeterli değilim. K6: Empati yapabildiğimi düşünsem de onların yerinde olmadığımız sürece anlayamayız		

Tablo 4’e göre, toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin içsel yaşantılarına ilişkin ebeveynlerin görüşleri incelendiğinde, uygulama öncesinde 3 ebeveynin onların içsel yaşantılarını anladıklarını 9 ebeveynin ise onların yaşadığı duyguları anlamanın zor olduğunu söylemişlerdir. Uygulama sonrasındaki görüşlere bakıldığında 7 ebeveynin toplum içerisine dahil olamayan bireylerin duygularını anlamaya başladıklarını ifade ederken, 5 ebeveynde onların duygularını yaşamadan anlamının zor olduğunu ifade etmiştir. Uygulama öncesinde “Onların içsel yaşantılarını ve duygularını anlamının zor olduğunu düşünüyorum. Ne yazık ki onları yeterince önemsemediğimizi düşünüyorum.” şeklinde tanımlayan K5 katılımcısı uygulama sonrasında “Atölyeler sayesinde onların duygu ve düşüncelerini anlama noktasında çok önemli ilerleme kaydettim.” olarak ifade etmesi ebeveynin önemli bir değişim süreci yaşadığı söylenebilir.

Araştırmanın Dördüncü Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın dördüncü sorusu "Bazı bireysel farklılıkların toplumsal kabule ilişkin zorluklar yaşattığını düşünüyor musunuz? Nedenini yazınız?" biçiminde oluşturulmuştur. Bireysel farklılıkların toplumsal kabulüne ilişkin yaşanan zorluklar tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Bireysel farklılıkların toplumsal kabulüne ilişkin yaşanan zorluklar

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Uygulama Öncesi	10	83,3	2	16,7
Uygulama sonrası	12	100	0	0
Örnek Görüşler				
Uygulama Öncesi	Evet	K5: Evet düşünürüm. Toplum, farklılıkları tolere etmekte çoğu zaman zorlanıyor. Farklılıklar sosyal ilişkilerde engel teşkil edebilir. K7: Evet düşünüyorum. İnsan kendinden olmayana dışlama içgüdüleriyle hareket eder.		
	Hayır	K8: Hayır düşünmüyorum. Öyle olsaydı bireysel farklılıkları olan bireyler toplumda yer almazdı K12: Hayır düşünmüyorum. Toplum olarak hoşgörülüüz.		
Uygulama Sonrası	Evet	K1: Kesinlikle düşünüyorum. Hayatın her alanında zorluk yaşıyorlar. K4: Evet, fazlaca. Toplumun yeterli bilgi ve anlayışa sahip olmaması buna sebep oluyor. K8: Bireysel farklılıkları olan bireylerin çok sıkıntı yaşadığını düşünmeye başladım. Çünkü insanlar farklı olanlara karşı oldukça acımasız davranıyorlar.		
	Hayır			

Tablo 5'e göre, bireysel farklılıkların toplumsal kabulüne ilişkin yaşanan zorluklara ilişkin görüşler incelendiğinde, uygulama öncesinde 10 ebeveyn bireysel farklılıkları olan kişileri toplumsal kabul görme noktasında sıkıntı yaşadıklarını 2 ebeveynin ise onların sıkıntı yaşamadıklarını söylemişlerdir. Uygulama sonrasındaki görüşlere bakıldığında katılımcıların tamamı bireysel farklılıkları olan kişilerin toplumsal kabul görme noktasında sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların tamamının eğitimi olması nedeniyle bu noktalarda duyarlı oldukları söylenebilir. Uygulama öncesinde "Hayır çok sıkıntı yaşadıklarını düşünmüyorum. Öyle olsaydı bireysel farklılıkları olan bireyler toplumda yer alamazlardı." şeklinde tanımlayan K8 katılımcısı uygulama sonrasında "Bireysel farklılıkları olan bireylerin çok sıkıntı yaşadığını düşünmeye başladım. Çünkü insanlar farklı olanlara karşı oldukça acımasız davranıyorlar." şeklinde ifade etmesi başlangıçtaki düşüncesinin tamamen değiştiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın Beşinci Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın beşinci sorusu "Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları zorluklar hakkında yeterli bilginiz olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız." Biçiminde oluşturulmuştur. Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları zorluklar tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6 Toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları zorluklar

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Uygulama Öncesi	7	58,3	5	41,7
Uygulama sonrası	11	91,6	1	8,4
Örnek Görüşler				
Uygulama Öncesi	Evet	K3: Çocuklarını topluma monte etmekte zorluklar yaşıyorlar. K4: Toplum içerisinde uyum ve güven sorunları fazlasıyla yaşıyorlar.		
	Hayır	K9: Yeterli bilğim yok. Onların yaşadığı zorlukları ve sıkıntıları şu an anlamlandıramıyorum. K11: Pek bir bilğim yok		
Uygulama Sonrası	Evet	K3: Evet. Çocuklarının yaşadığı sorunları onlar da, bazen daha fazlasını yaşıyorlar. K6: Zor bir hayatları var. Onların yerinde olmayı istemezdim K9: Eğitimsiz sosyal çevre genellikle farklı özellikte çocukları olan ailelere destek göstermemektedir ve bu durumu kabullenmekte güçlük çekmektedir. Bu durum ailelerin yaşamlarını daha da zora sokmaktadır. K10: Toplumun fark ettiğinin çok ötesinde kimlikleri ile ilgili zorluklar yaşadıklarını düşünüyorum.		
	Hayır	K5: Kendi çocuğum olmadığı sürece o ebeveynleri anlayabileceğimi düşünmüyorum.		

Tablo 6'ya göre, toplum içerisine dâhil olamayan bireylerin ebeveynlerinin yaşadıkları zorluklara ilişkin görüşler incelendiğinde, uygulama öncesinde 7 katılımcı ebeveyn, toplum içerisinde kabul görme, uyum ve güven sorunu yaşadıklarını 5 ebeveynde onların yaşadıkları zorluklar noktasında çok bilgilerinin olmadığını söylemişlerdir. Uygulama sonrasındaki görüşlere bakıldığında 11 katılımcı, ebeveynlerin çok farklı sıkıntıları olduğunu ifade etmiştir. Sadece 1 ebeveyn kendi çocuğu

olmayan birinin onları anlayabileceğini düşünmüyorum diye yorumlamıştır. Uygulama öncesinde “Yeterli bilgim yok. Onların yaşadığı zorlukları ve sıkıntıları şu an anlamlandıramıyorum.” şeklinde tanımlayan K9 katılımcısı uygulama sonrasında “Eğitimsiz sosyal çevre genellikle farklı özellikte çocukları olan ailelere destek göstermemektedir ve bu durumu kabullenmekte güçlük çekmektedir. Bu durum ailelerin yaşamlarını daha da zora sokmaktadır.” Şeklinde ifade etmesi onların duygu ve düşüncelerini anlamaya çalıştığı biçiminde yorumlanabilir.

Araştırmanın Altıncı Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın altıncı sorusu “Toplum içerisine dâhil olmayan bireylere yeterince hoşgörülü davrandığınızı düşünüyor musunuz? Açıklayınız.” Biçiminde oluşturulmuştur. Toplum içerisine dâhil olmayan bireylere hoşgörülü davranma durumu tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7 Toplum içerisine dâhil olmayan bireylere hoşgörülü davranma durumu

	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
Uygulama Öncesi	6	50	6	50
Uygulama sonrası	4	33,4	8	66,6
Örnek Görüşler				
Uygulama Öncesi	Evet	K1: Kendimce evet. Civarımda gelişen bu tip durumlarda sorumluluk almaya çalışıyorum.		
		K5: Evet. Farklı olduğunu düşündüğüm bireylere anlayışlı olmaya çalışıyorum.		
	Hayır	K8: Onlar için üzülüyümünden dolayı hoşgörülü olmaya çalışıyorum.		
		K6: Kesinlikle hayır K10: Hayır onlara pek tahammül edemiyorum.		
Uygulama Sonrası	Evet	K6: Evet topluma nazaran oldukça hoşgörülüyim.		
		K8: Başarılı olabiliyor muyum emin değilim ama olmaya çalışıyorum.		
	Hayır	K10: Evet onlar için sivil toplum kuruluşlarında da gönüllü olarak çalışmaya hazırım. K5: Yeterince hoşgörülü olduğumu düşünmüyorum. K1: Çok daha fazlasını yapabilmek gerekiyor.		

Tablo 7’ye göre, Toplum içerisine dâhil olmayan bireylere hoşgörülü davranma durumuna ilişkin görüşler incelendiğinde, uygulama öncesinde 6 ebeveyn hoşgörülü davrandığını 6 ebeveynde hoşgörülü davrandığını düşünmediklerini söylemişlerdir. Uygulama sonrasındaki görüşlere bakıldığında 4 ebeveyn, toplum içerisine dâhil olmayan bireylere hoşgörülü davrandığını 8 ebeveyn ise yeterince hoşgörülü davranmadıklarını belki de çok daha fazlasını yapabileceklerini ifade etmiştir.

Uygulama öncesinde “Hayır onlara pek tahammül edemiyorum.” şeklinde tanımlayan K10 katılımcısı uygulama sonrasında “Evet onlar için sivil toplum kuruluşlarında da gönüllü olarak çalışmaya hazırım.” şeklinde ifade etmesi duygu ve düşüncelerinin tamamen değiştiği biçiminde söylenebilir.

Araştırmanın Yedinci Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın yedinci sorusu “Yaratıcı drama ile hazırlanan etkinliklerin yatay kimlik kavramlarını öğrenmenize katkısı nedir? Açıklayınız.” Biçiminde oluşturulmuştur. Yatay kimlik kavramlarını öğrenmeye katkısı ile ilgili ebeveynlerin görüşleri şu şekildedir;

K1: İnsanlar arası karşılıklı davranışların öğrenilebilir ve öğretilebilir olabileceğini anladım. Yaratıcı drama ile birey kendisindeki saklı yetenekleri ortaya çıkarabileceğini, üreten, zevkle çalışabilen, özgüveni geliştirici bir çalışma olduğunu düşünüyorum.

K2:Yaparak yaşayarak doğaçlama yaparak eğlenerek güzel bir çalışma yaptık. Güzel şeyler öğrendik ve fark ettik. Özellikle değerlendirmelerdeki mektuplar ve resimler beni çok etkiledi.

K3:Drama etkinlikleri esnasında sürece sürekli etkin katıldığımız için etkili bir öğrenme olduğunu düşünüyorum.

K4:Canlandırma konuları hep çevremizde bulunan insanların hayatlarını yansıtıyordu. İnsan kendisiyle alakalı durumlara kayıtsız kalamıyor. Çok öğrendim. Öğretici bir süreçti. Grupta iletişim süreci etkili olunca konular daha çok ilgimi çekti. Grupta hep bir paylaşım vardı. Bu da motivasyonumu arttırdı.

K5: Yaratıcı drama ile yatay kimlik kavramını derinlemesine inceledik. Olaylara, durumlara ve kişilere bakış açım ve yorumlama sürecimin değiştiğini düşünüyorum. Ayrıca farklı durumlarda farklı yolları da denemem gerektiği fikrimi pekiştirdi.

K6: Eğlenerek öğrenmenin zevkini yaşadım. Bütün duyu organlarımı etkin bir şekilde kullandığım için algılamamın daha yüksek olduğunu hissettim.

K7: Oyun, doğaçlama ve rol oynama ile öğrenmek gerçekten çok güzeldi. Bu çalışma bana terapi gibi geldi. Farklı insanlara artık önyargılı davranmamaya çalışıyorum.

K8: Uygulamalı eğitimler her zaman kişinin bilinçaltında daha iyi yer tutmakta ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır. Toplum içerisinde kişilerin duygu ve ruh halini anlamak iletişim açısından çok önemlidir.

K9: Hem yatay kimlik konusu hem de yaratıcı drama bana kendimi iyi hissettirdi, hayata bakışımı taze ve güçlü tutma konusunda çok yardımcı oldu.

K10: Diğer grup arkadaşlarımla etkileşim sürecimiz her an etkindi. Bu da birbirimizden öğrenme sürecini zenginleştirdi.

K11: Grup çalışmalarında empati kurarak öğrenmek, doğaçlamalarda ve rol oynamalarda, canlandırmalarda farklı kişilik profillerinin duygu durumuna geçmek öğrenmeyi etkili, kolay ve kalıcı kıldı.

K12: Farklılıkları kabullenmek her zaman zordur. Dramanın bu süreci çok kolaylaştıran bir yöntem olduğunu söyleyebilirim.

Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinliklerde öğrenmeye yönelik ebeveynlerin görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde, bu süreçte ebeveynlerin kendilerine olan özgüvenlerini geliştirdiği, olaylara, durumlara ve kişilere bakış açılarını değiştirdiği, duyu organlarını etkin bir şekilde kullandıkları, yaparak yaşayarak, doğaçlama yaparak, eğlenerek yatay kimlik kavramını derinlemesine öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca farklı bireysel özellikleri olan kişilerin toplum tarafından kabul görmesi, onlara hoşgörülü davranılması ve bireylerin duygu ve ruh halini anlama, grup çalışmalarında empati kurarak öğrenmeleri öğrenmeyi etkili, kolay ve kalıcı kılmasına olanak sağladığı görülmektedir.

Araştırmanın Sekizinci Sorusuna İlişkin Bulgular:

Araştırmanın sekizinci sorusu “Yaratıcı drama ile hazırlanan etkinlikler ile yatay kimlik kavramlarını öğrenme sürecinde hangi duyguları hissettiniz?” biçiminde oluşturulmuştur. Yatay kimlik kavramlarını öğrenme sürecinde ebeveynlerin neler hissettiklerine ilişkin görüşleri şu şekildedir;

K1: Kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Konuları oyun ve doğaçlamalar ile yapmak çok eğlenceliydi.

K2: Drama esnasında yapılan etkinlikler çok etkileyici ve eğlenceliydi. Bu süreçte kendimi özgür hissettim. İnsanın kendisini özgür hissetmesi düşünce akışını olumlu etkilediği için, yaratıcı, özgün fikirler ortaya çıkıyor. Bu da kişinin kendini ifade etmesini sağladığı için keyif alınan bir etkinlik haline dönüşüyor. Bu da bireyi mutlu ediyor.

K3: Merak, mutluluk, üzüntü hepsini ayrı ayrı yaşadım. Ama şimdi düşünüyorum ki iyi ki gelmişim, güzel bir deneyim yaşadım. Toplum içerisinde yaptığım davranışlarımdaki yanlışları da fark etmemi sağladı.

K4: Birçok duyguyu bir arada yaşadım. Toplum tarafından ötekileştirilmenin kötü bir duygu olduğunu düşünüyorum.

K5: Günlük hayatta ihmal ettiğim, üzerinde durmadığım bazı kavram ve davranışları düşündürdü, duyarlılığımı artırdı. Bazen girdiğimiz roldeki süreçler beni üzdü. Bazen de bir rahatlama yaşayarak kendimi iyi hissettirdi.

K6: Eğitimci meslektaşlarımla birlikte yaptığımız etkinlikler hem çok eğlenceliydi hem de çok öğreticiydi.

K7: Önemli anlamda bilgi sahibi oldum diyebilirim. Epey eksikim olduğunu ve yanlış bilgi sahibi olduğumu fark ettim.

K8: Eksik yönlerimin farkına vardım. Bildiğimi düşündüğüm bir alandı ancak pek de bilmediğimi anlamış oldum. Hayatta mutlak suretler pozitif enerji ile bakmam gerektiğini anladım. Aynı zamanda öğrenmenin kişiyi mutlu ve motive ettiğini öğrendim.

K9: Çocukluğumda yaşayamadığım duyguları yoğun olarak yaşadım. Ayrıca farklı insanlarla bir arada oynamak, onları anlamak, dinlemek, rol oynamak hem çok keyifli, hem çok eğlenceli hem de öğrenmek çok farklıydı.

K10: Keşfetmeyi, fark etmeyi, empatiyi yaşadım ve keşiflerden heyecan duydum, mutlu oldum önyargıları ortadan kaldırdım, insanları olduğu gibi kabul etmemin daha rahat olduğunu gördüm.

K11: Dramanın tahminimden de daha güçlü bir yöntem olduğunu gördüm. Etkinliklerde bazen üzülürdük bazen de mutlu olduk. Kullanım sıklığı artırılmalı diye düşünüyorum.

K12: Şimdiye kadar hiç böyle bir çalışma içerisinde bulunmadım. Sonrasında baktım ki eğleniyorum, rahatlıyorum ve en önemlisi eğlenirken öğrendiğimi fark ettim. Bütün süreçte çok mutlu oldum. Burada bulunmak çok hoşuma gitti.

Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinliklerle ebeveynlerin duygulara yönelik görüşlerinden elde edilen veriler incelendiğinde, uygulama sonrasında neredeyse ebeveynlerin tamamı dramayı eğlenirken öğreten, etkili öğrenmeyi sağlayan, kendilerinin ifade etmesine katkı sağlayan, empati becerisini geliştiren özelliklerini vurgulamıştır. Ayrıca drama ile kendilerini özgür hissettiklerini, merak, mutluluk, üzüntü hepsini ayrı ayrı yaşadıklarını, çocukluklarında yaşayamadığı duyguları yoğun olarak yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Dramayı, öğretilcek konuları etkili ve eğlenceli hale getirerek bireylerin süreçten keyif almalarını, birbirleriyle etkileşim halinde olmalarını ve zihinsel faaliyetlerini bu doğrultuda geliştirerek ilgili kazanımlarına ulaşmalarını sağlayan etkili bir yöntem olarak tanımladıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada, hayat boyu öğrenme bağlamında yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan etkinliklerin yatay kimlik kavramı ile ilgili ebeveynlerin görüşlerinde nasıl bir değişim oluşturduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi ile ortaya çıkan bulgular, ebeveynlerin yaratıcı drama etkinlikleri yoluyla yatay kimlik kavramını öğrendiklerini ve toplum içerisinde dâhil olamayan bireylerin, neler yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini anlamaya başladıkları ortaya çıkmıştır. Toplum içerisinde farklı özelliklere sahip bireylerin farkında olan insanlar bu tür bireylerle karşılaştıklarında onlara karşı daha anlayışlı ve olumlu yaklaşarak etkili bir iletişim kurabilirler. Bunun sonucunda bu tür bireyler kendilerini dışlanmış hissetmeyecekleri için daha sosyal olur ve toplum içerisinde kendilerini daha iyi ifade edebilirler. Solomon (2016) bu durumun, yaşam alanının açılması, kabullenilmesi gereken bir kimlik olduğunu savunur. Bu sonuca dayalı olarak drama gibi aktif öğretim yöntemleri ile desteklenmiş etkinliklerle toplumun bütün bireylerinin bilinçlendirilmesine yönelik eğitimler halk eğitim merkezleriyle işbirliği yapılarak düzenlenmelidir.

Yatay kimlik sahiplerinin ebeveynlerine ilişkin farkındalık durumunun artmış olması eğitim sürecinin önemini göstermektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, yaratıcı drama yönteminin toplumsal

konularla ilgili yapılan birçok çalışmada anlamlı sonuçlar alınmıştır. Özellikle drama etkinlikleri içerisinde yapılan doğaçlama ve rol oynama ile kendisini başkasının yerine koyarak (empati) çok yönlü düşünebilmesini (Okvuran, 1993; Çalışan, 2003; Altınova, 2006) sağlayabilmektedir.

Yaratıcı drama çalışmalarının ebeveynlere en önemli katkılarından birisi de, bireysel farklılıkları olan kişilerin ve ebeveynlerinin uyum ve güven sorunu yaşadıkları, toplumsal kabul görme noktasında sıkıntı yaşadıklarını içsel anlamda hissetmeleri ve bunu kabul etmeleridir. Ayrıca ebeveynlere dramanın kazanımlarından birisi de kendilerini daha rahat ifade edebilmesi, grubun birbirlerine güven duyma, uyum sağlama ve toplum içerisine dâhil olamayan bireylere hoşgörülü davranmaya yönelik farkındalıklarının arttığı söylenebilir.

Yaratıcı drama yönteminin yatay kimlik kavramlarını öğrenmeye katkısı ile ilgili ebeveynlerin görüşleri incelendiğinde, katılımcıların yatay kimlik kavramlarını öğrenme sürecinde çevrelerinde insanlar ile iletişim kurarken daha özen göstermeye başladıklarını söylemişlerdir. Bu süreçte ebeveynlerin özgüvenlerini geliştirdiği, olaylara, durumlara ve kişilere bakış açılarını değiştirmiştir. Ayrıca drama etkinliklerinin farklı bireysel özellikleri olan kişilerin toplum tarafından kabul görmesi, onlara hoşgörülü davranılması ve bireylerin duygu ve ruh halini anlama, grup çalışmalarında empati kurarak öğrenmeleri, öğrenmeyi kolay ve kalıcı kılmasına olanak sağladığı görülmektedir. Ebeveynlerin canlandırma ve doğaçlamalara içten, sevecen katıldıkları, çocukluklarına döndükleri, eğlendikleri, heyecanlı, mutlu ve meraklı hissettiklerini kendilerini daha rahat ifade etmelerine olanak sağladığı görülmüştür. Bu durum yaratıcı drama etkinliklerinin katılımcıların sosyal beceri gelişimleri ve kişisel gelişimleri üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Daha önce yapılan araştırma sonuçları da bu bulguyu destekler niteliktedir (Akın, 1993; Kamaraj, 2004; Tanrıseven ve Aykaç, 2013).

Yaratıcı drama ile hazırlanan etkinlikler ile yatay kimlik kavramlarını öğrenme sürecinde yaşadıkları duygular ile ilgili görüşler değerlendirildiğinde: ebeveynlerin yaratıcı drama ile kendisini özgür hissetmelerini sağladığı, eğlenirken öğrendikleri, merak, mutluluk, üzüntü hepsini ayrı ayrı yaşadıkları, çocukluğunda yaşayamadığı duyguları yoğun olarak yaşadıkları, grup çalışmalarına katılarak işbirliği içerisinde çalıştıkları için hem paylaşarak hem de eğlenerek öğrenmişlerdir. Bu süreç de onların kendilerini mutlu hissetmelerini sağlamıştır.

Bu sonuçlar dikkate alındığında genel olarak yaratıcı drama çalışmalarında, ebeveynler süreç içinde kendilerini etkin hissettiklerini, farklı özelliklere sahip bireylerin ve ebeveynlerinin yaşadıkları sorunlara karşı hem bireysel hem grupta çözüm üreterek ezberden uzaklaştıklarını, grup içinde etkileşimli bir ortamda düşüncelerini tartışmaktan memnun olduklarını ve sosyal ilişkilerinin geliştiğini daha iyi ve kalıcı bir öğrenme süreci yaşadıkları söylenebilir. Bu açıdan yaratıcı drama etkinlikleri kullanılarak yapılan eğitimler, farklı fikirlerin, düşüncelerin tartışılabilirdiği demokratik bir ortam sağlayarak (Özer, 2004) başkalarının görüşlerine saygı duyma, hoşgörülü davranma gibi kendi düşüncesini ifade etmelerine katkıda bulunmuştur.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde yaratıcı drama*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Akın, M. (1993). *Farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki ilkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerine yaratıcı drama eğitiminin etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akmeşe, P. P., Mutlu, A., & Gürel, M. K. (2007). Serebral Palsili çocukların annelerinin kaygı düzeyinin araştırılması. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 50 (3), 236-240.
- Altınova, H.H. (2006). *Empati becerisinin yaratıcı drama yöntemiyle işlenmesi*. Çağdaş Drama Derneği, Yaratıcı Drama Liderlik/Eğitmenlik Programı Bitirme Projesi, Ankara.
- Bağcı, E. (2011). Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türkiye'de yaşam boyu eğitim politikaları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 139-173.
- Börekçi, G. (2016). Çocuğunuzun hangi kusurunu değiştirmek isterdiniz <https://www.haberturk.com/yasam/haber/1271088-cocugunuzun-hangi-kusurunu-degistirmek-isterdiniz> (temmuz 24, 2016 tarihinde alınmıştır).
- Çalışan, M. D. (2003). *Polis akademisi güvenlik bilimleri fakültesi öğrencilerine yönelik yaratıcı drama yöntemi ile empati becerisi kazandırabilme*. Yayınlanmamış yüksek lisans bitirme projesi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (6. Baskı). Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Cüceloğlu, D. (1999). *İçimizdeki çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gronlund, N. E. & Linn, R. L. (1990). *Measurement and evaluation in teaching* (6th ed.), New York, NY: MacMillan.
- Güneysu, G. (1999). *Çok yönlü zekâ ve eğitimde drama*. 1. Liderler Buluşması, Ankara: Oluşum Yayınları.
- Kamaraj, I. (2004). *Sosyal becerileri derecelendirme ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve beş yaş çocuklarının atılganlık sosyal becerilerini kazanmalarında eğitici drama programının etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler* (31. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Köğce, D. (2017). Sınıf öğretmenlerinin matematik derslerinde proje görevi verme amaçları ve proje görevi verirken dikkate aldıkları faktörler. Ö. Demirel ve S. Dinçer içinde, *Eğitim bilimlerinde yenilikler ve nitelik arayışı* (s. 893-908) Ankara: Pegem Akademi.
- Kuzgun, Y. (2004). *Eğitimde bireysel farklılıklar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Revised and expanded from case study research in education. USA: JB Printing.
- Okvuran, A. (1993). *Yaratıcı drama eğitiminin empatik beceri ve empatik eğilim düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Özer, M. (2004). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde, yaratıcı drama yönteminin demokratik tutumlara ve ders başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Öztürk, A. (1999). *Yaratıcı drama ve müzik*. Türkiye 1. Drama Liderler Buluşması, Ankara: Oluşum Yayınları.
- Sağlam, T. (1997). Eğitimde drama: VI. Eğitimde yaratıcı drama semineri. *Drama maske müze*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Solomon, A. (2016). *Armut Dibine düşmeyince*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanrıseven, I. ve Aykaç, M. (2013). Üniversite öğrencilerinin yaratıcı dramanın kişisel ve mesleki yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(13), 329-348.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcı drama öğretmeninin günlüğü*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K (1994). *Case study research design and methods (2nd Edition)*. Thous and Oaks, CA: Sage Publications.

EK 1: Ders Planı Örneği

Konu: Kimliğimle Varım / Dünya Ortak Alan

Grup: 12 kişi (3 erkek+ 9 kadın)

Süre: 3 saat (180 dakika)

Mekân: G. Adnan Olcay Ortaokulu

Yöntem: Yaratıcı drama

Teknik: Doğaçlama, rol oynama, liderin role girmesi

Araç- Gereçler: Minder, Müzikçalar (Arif Sağ / Sözde Ben Bir İnsan Olmaya Geldim – Zülfü Livaneli / Karlı Kayın Ormanı – Fazıl Say/Serenad Bağcan / Dört Mevsim), boya kalemleri, A4 kağıt

Kazanımlar

- Yatay Kimlik sahibi bireylerin yaşadığı zorlukları fark eder.
- Yatay kimlik sahibi bireylerin sorunlarını çözmeye istekli olur.

Hazırlık-Isınma

1.Etkinlik / Şarkılarda Buluşanlar

Katılımcılar çember olur ve el ele tutuşarak gözlerini kapatırlar. Katılımcılar müziği (Arif Sağ / Sözde Ben Bir İnsan Olmaya Geldim.) dinler.” Türkünün ilk kısmı bittikten sonra şarkı durdurulur ve lider, “Ellerimizi bırakıyoruz ve mekanın farklı bir yerine geçiyoruz. Mekanınızı seçerken dikkat etmemiz gereken başka hiç kimsenin görüş alanımızda olmaması yani kimseyi görmemek ve kimseyle temas etmemek.” Şeklinde yönergeyi vererek şarkı ikinci kısmıyla devam ettirilir. Şarkının ikinci kısmı bittikten sonra şarkı durdurulur. Katılımcılar yerlerinde kalmaya devam ederler. Lider: “Aramızda karanlıkta bulunmaktan hoşlanmayan veya gözünün kapatılmasını istemeyen var mı?” dedikten

sonra (eğer bu durumda olan katılımcı/katılımcılar varsa ekinliğin dışında tutulmamaları sağlandıktan sonra) tüm katılımcıların kendilerine zarar vermeyecek ve görüşlerini sıfırlayacak bir bezle gözlerinin bağlanmalarını sağlar. Lider “Şimdi bir şarkı başlayacak bizim için, bize ne yapmamız gerektiğini söyleyecek.” Dedikten sonra “Karlı Kayın Ormanı” adlı şarkı duyulmaya başlar. Katılımcıların şarkının ilk kısmı (Karlı kayın ormanında yürüyorum geceleri / Efkariyım, efkariyım / Elini ver, nerde elin?) süresince bir araya gelip el ele tutuşmaları / birbirlerine yaklaşmaları beklenir. Şarkının ilk kısmı bittikten sonra lider etkinliği sonlandırır.

Ara Değerlendirme

Lider bir önceki etkinliğe ilişkin katılımcıların neler hissettiklerini sorar? Lider katılımcılara, karanlık ve yalnızlık kavramlarının insan hayatında nasıl bir yeri olduğunu sorar.

2.Etkinlik / İçeri Gir

Katılımcılar çember olur. Lider, katılımcılardan gönüllü bir ebe belirledikten sonra çemberdeki her katılımcıya karışık olacak şekilde bir numara içeren küçük kart verir ama hangi katılımcıya hangi numaranın verildiğini ebe bilmez. Ebe çemberin dışına çıktıktan sonra düşük sesle hafif hareketli bir müzik (Fazıl Say – Serenad Bağcan / Dört Mevsim) başlar. Ebe, çemberin etrafında sürekli yer değiştirerek en fazla 3 tahmin hakkını kullanarak söylediği numaranın sahibi olan katılımcının arka arkaya, üç defa, yüksek sesle, “İçeri gir!” demesi sırasında o katılımcıya dokunup ebe olmaktan kurtulmaya ve çembere katılmaya çalışır. Bu sırada çember sürekli hareket halindedir. Bu hareket (mekan içinde kalmak koşuluyla) dairesel de sağa-sola/öne/arkaya şeklinde de olabilir. Eğer dokunabilirse, dokunduğu kişi oyun dışı kalır. 3 hakkı içinde dokunamazsa, oyun dışı kalır. Her ebe değişiminde numara kartlarının yeri de değiştirilir. Her oyuncu eksilmesinde bir kart da eksilmiş olur. Oyun çemberde dört katılımcı kalana kadar devam eder.

Ara Değerlendirme

Lider; katılımcılardan, dışta kalmanın, çemberde olamamanın nasıl bir durum olduğunu anlatmalarını; oyunun kurallarının, dışta kalan için, yeterince adil olup olmadığı hakkında fikir belirtmelerini bekler. Sonrasında ise toplumsal yapıyla bu oyunu ilişkilendirmeleri noktasında fikir paylaşım ortamı oluşturur

Canlandırma

3. Etkinlik / Grup Canlandırmaları

Katılımcılar çember olur. Lider, katılımcıların dört gruba ayrılmasını sağlar. Gruplar köşelerine geçtikten sonra, lider, her grup için farklı olan dramatik durumları içeren kağıtları gruplara verir ve daha sonra gruplara 5 dakika hazırlanma süresi tanır. Gruplar hazırlıklarını tamamladıktan sonra canlandırmalar izlenir.

Dramatik Durum -1

Ülkede son günlerde ciddi bir tartışma vardır: Cüceler için ayrı bir kasaba kurulsun mu, kurulmasın mı? Ülke bu anlamda ikiye bölünmüştür. Toplantı odası... Odada dört kişi: Ülkenin önemli

yöneticilerinden biri, Cüceler İçin Huzur Derneği Başkanı, Cüce Uzmanı bir Profesör, Normal İnsanlar Derneği Başkanı... Tam da bu konuyu tartışmak için bir araya gelmişlerdir.

Ülke Yöneticisi bu önerinin düşünülmesi gerektiğini, hatta halk oylaması yapılabileceğini,
Profesör bilimsel çalışmaların devam ettiğini, bunun düzeltilebileceğini,
Normal İnsanlar Derneği Başkanı, kesinlikle farklı bir kasaba kurulması gerektiğini,
Cüceler İçin Huzur Derneği Başkanı ise hiçbir koşulda bunun kabul edilemeyeceğini savunur.

Dramatik Durum -2

Bilim ilerlemekte ve sağrlık için tedavi yöntemleri de giderek güçlenmektedir. Özellikle Koklea İmplantı ciddi sonuçlar sağlamaya ve sağrlığı önemli oranda azaltmaya başlamıştır. Bu durum sert bir tartışmayı da beraberinde getirmiştir: Sağrlık yaşamı kısıtlayan bir engel midir? Yoksa insanlığın tarihiyle yaşıt bir kültür mü? Televizyonda canlı yayında yayınlanan, ülkenin en önemli Sağlık Konferansı...

Sağır Kültürü Derneği Avukatı, sağrlığın bir engel değil bir kültür olduğunu, koklea implantının da bu doğrultuda bir nevi soykırım olduğunu,

Sağlıklı Toplum Kurumu Başkanı, sağrlığın bir engel olduğunu ve azaltılarak ortadan kaldırılmasının toplumu daha da güçlendireceğini,

Görenlerin Gözü Resim Grubu üyesi; asıl olanın duymak değil görmek olduğunu, duymamanın önemsiz olduğunu,

Ses ve nefes Müzik Topluluğu Üyesi; işiterek var olabileceğini, işitmeden yaşanan bir hayatın hiç olduğunu savunur.

Dramatik Durum – 3

Ülkenin Sosyal Güvenlik Kurumunda olağanüstü bir toplantı. Sağlık harcamalarında kısıtlamaya gidilmesi konuşulmaktadır. Down Sendromlu bireylerin sosyal güvenlik kapsamından çıkarılıp çıkarılmaması tartışılmaktadır.

Kurum Müdürü bunun ekonomik açıdan karlı olabileceğini ama çeşitli tepkilere de yol açabileceğini,
Sağlıklı Vatan Derneği Başkanı, Down Sendromluların toplum için bir eksi olduğunu ve harcanan emeklerin boşa kürek çekmek olduğunu,

Down Sendromlularla Dayanışma Derneği Başkanı, bunu tartışmanın bile canice olduğunu,

Sanayiciler Derneği Başkanı ise, Down Sendromluları fabrikalarda ağır ama karmaşık olmayan işlerde çalıştırarak zararın engellenebileceğini düşünmektedir.

Dramatik Durum – 4

Ülkedeki bireysel suç miktarı artış göstermektedir. Hükümet buna ilişkin sert önlemler almaya karar vermiştir. Bu doğrultuda organize edilen çalıştayda ne tip önlemler alınabileceği tartışılmaktadır.

Ülke Güvenlik Müdürü cezaların çok daha sert hale getirilmesi gerektiğini,

Sosyolog, bunun sosyal bir sonuç olduğunu önce buna sebep olan sonuçların ortadan kaldırılması gerektiğini,

Huzurlu Ülke Derneği Başkanı, suç işleyenlerin kürek mahkumu olarak uzak ülkelere gönderilmesini, Suçsuz Suçlular Derneği Avukatı ise, önemli olan insanları kazanabilecek önlemlerin alınması olduğunu savunur.

Ara Değerlendirme

Katılımcılar çember olur. Lider canlandırılan konulara ilişkin katılımcıların fikir belirtmelerini bekler.

4. Etkinlik / Aynuların Dünyası

Lider, katılımcılarda dikkat ve merak uyandıracak bir şekilde (şapka, gözlük fular takarak...) çembere gelir ve: "Farklı bir insan görünce sinirim bozuluyor; neden aynı değiliz ki? Neden aramızda olsun farklı birisi? Ben nasılsam o da öyle olmalı! Ben nasılsam oğlum da kızım da öyle olmalı. Ailesinden farklı evlat mı olurmuş? Yatay Kimlik diye bir şey tutturmuşlar. Efendim neymiş, çocuk ailesinden farklı özellikler gösterebilirmiş. Ben bunu kabul etmiyorum, ya siz?" diyerek katılımcıların düşüncelerini belirtmeleri noktasında onları teşvik eder.

Değerlendirme

5.Etkinlik / Önsöz

Katılımcılar çember olur. Lider: "Yatay kimliklere ilişkin yazılmış olan bir kitap var ve sizin bu kitabın içeriksel anlamda neden önemli olduğuna ayrıca yatay kimlik sahibi bireylerin yaşadığı zorlukları ve çözüm yollarına ilişkin düşüncelerini önsöz şeklinde yazmaları yönergesi verilir. Katılımcılara 10 dakika zaman verilir. Yazımını tamamlayan her katılımcı kâğıdını katlayarak çemberin ortasına bırakır. Daha sonra lider karışık olarak kâğıtları dağıtır ve her önsöz sırayla okunur. Tüm özsözler okunduktan sonra katılımcıların etkinliğe ilişkin görüşleri alınır.